

Тернопільська обласна рада
 Департамент освіти і науки
 Тернопільської обласної військової адміністрації
 Кременецька обласна гуманітарно-педагогічна
 академія ім. Тараса Шевченка

Кафедра дошкільної та початкової освіти

ЗАТВЕРДЖУЮ
 Проректор з навчально-педагогічної
 роботи

Марія БОДНАР

« 21 » 09 2025 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ПРОФЕСІЙНА ЕТИКА ВИКЛАДАЧА

рівень вищої освіти – *другий (магістерський)*

галузь знань – *01 Освіта / Педагогіка*

спеціальність – *011 Освітні, педагогічні науки*

освітньо-професійна програма – *Освітні, педагогічні науки*

Робоча програма навчальної дисципліни «Професійна етика викладача» для здобувачів освіти, які навчаються за спеціальністю 011 Освітні, педагогічні науки. Кременець, 2025. 20 с.

Розробники:

Валентина Бенера, в.о. завідувача кафедри дошкільної та початкової освіти, доктор педагогічних наук, професор.

Робочу програму навчальної дисципліни схвалено на засіданні кафедри дошкільної та початкової освіти.

Протокол № 3 від 01 вересня 2025 р.

В.о завідувача кафедри:

Валентина БЕНЕРА

1. Вступ

В умовах підвищення освітнього рівня громадян задля забезпечення сталого розвитку України та її європейського вибору актуалізується питання підготовки здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти зі спеціальності 011 Освітні, педагогічні науки. Інноваційні зміни у вищій освіті зумовлюють доцільність підготовки фахівців-професіоналів у галузі 01 Освіта, спеціальності 011 Освітні, педагогічні науки.

Сучасні освітні тенденції зумовлюють необхідність аналізу та можливості гнучкої реалізації національного досвіду підготовки здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти з галузі знань 01 Освіта, спеціальності 011 Освітні, педагогічні науки у закладах вищої освіти на засадах системного зв'язку теорії і практики, «суб'єкт-суб'єктного» характеру взаємин учасників освітнього процесу, створення умов і механізмів переходу на концептуальну позицію «освіта упродовж життя».

Передумови для вивчення курсу дисципліни «Професійна етика». Вивченню даної дисципліни передують вивчення предметів першого (бакалаврського) освітнього рівня. Для вивчення курсу «Професійна етика» здобувачам магістерського рівня вищої освіти необхідні знання з дисциплін циклу загальної підготовки та циклу професійної підготовки бакалаврського рівня вищої освіти.

Анотація. Актуальність, роль і значення ОК «Професійна етика», її місце у структурно-логічній схемі підготовки здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти зі спеціальності 011 Освітні, педагогічні науки зумовлена необхідністю реформування вищої освіти, входженням України до європейського освітнього простору, зміною провідної освітньої парадигми та, як результат, необхідністю підготовки викладачів, здатних реагувати на виклики професійної діяльності, працювати в інноваційному режимі у сучасному суспільстві змін.

У пропонованій робочій програмі ОК відображено врахування стану вітчизняного освітнього ринку та сформовано програмні компетентності, які необхідні для вирішення типових завдань педагогічної діяльності. У структурно-логічному зв'язку визначено інтегральну компетентність, загальні та фахові компетентності, предметні програмні результати навчання здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти зі спеціальності 011 Освітні, педагогічні науки. Інтегральною компетентністю здобувачів магістерського рівня вищої освіти в ОК визначено здатність розв'язувати проблеми, задачі дослідницького та/або інноваційного характеру у сфері освітніх, педагогічних наук.

Робоча програма має теоретичне спрямування, орієнтована на підготовку нового типу фахівців-професіоналів – магістрів освітніх, педагогічних наук, здатних до здійснення науково-дослідницької, управлінсько-моніторингової, організаційно-методичної та професійно-педагогічної діяльності у сучасних закладах формальної (передвищої, вищої, післядипломної) та неформальної освіти. Програмні результати навчання дають можливість здобувачам бути конкурентоспроможними на світовому ринку праці у галузі освіти.

У структурно-логічній схемі підготовки магістрів за ОПП Освітні, педагогічні науки дотримано практико-орієнтований характер ОК програми, яка передбачає участь фахівців-практиків, що відповідають напряду програми, що підсилює синергетичний зв'язок традиційних й інноваційних технологій навчання, теоретичної та практичної підготовки.

Ключові слова: альтруїзм, гідність, гуманізм, деонтологія, добро, емпатія, етика, етична освіта, конформізм, мова етики, мова моралі, моральна вимога, моральна відповідальність, моральна норма, моральна самооцінка, моральне правило, моральна спонука, моральний ідеал, моральний самоконтроль, оптимізм, професійна етика, рефлексія, чесноти (добродетності), честь, щастя.

Розширений перелік ключових слів (словосполучень) та їх тлумачень до курсу навчальної дисципліни «Професійна етика» запропоновано у короткому термінологічному словнику з професійної етики.

Таблиця 1

2. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-професійна програма	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
		вибіркова	нормативна
Кількість кредитів – 4	Галузь знань 01 Освіта	Курс:	
Модулів – 3	Спеціальність 011 Освітні, педагогічні науки		
Змістових модулів – 3		2-й	2-й
Загальна кількість годин – 120		Семестр	
		3-й	3-й
		Лекції	
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 5; для заочної форми навчання – 14; самостійної роботи студента – 74/106.	Освітньо-професійна програма підготовки магістра	22 год.	6 год.
		Практичні, семінарські	
		24 год.	8 год.
		Лабораторні	
			– –
		Самостійна робота	
		74 год.	106 год.
		Вид контролю:	
	залік	екзамен	

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної та індивідуальної роботи становить (%):

для денної форми навчання – 38,3% ; 61,6 %

для заочної форми навчання – 11, 6% ; 88, 3%

3. МЕТА ТА ЗАВДАННЯ ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТА

Метою вивчення навчальної дисципліни «Професійна етика» є забезпечення здобувачів магістерського рівня вищої освіти теоретичними знаннями і практичними навичками вирішення складних фахових завдань (практичних та дослідницьких), розвиток педагогічної культури та моральної свідомості: оволодіння сутністю, принципами та категоріями професійної етики; формування системи ставлень педагога до всіх суб'єктів освітнього процесу відповідно до норм і правил педагогічної етики.

Основними завданнями дисципліни є:

- формувати етичну компетентність викладача вищої школи;
ознайомити здобувачів вищої освіти з об'єктом, предметом, категоріями та поняттями курсу «Професійна етика»;
- охарактеризувати морально-етичні аспекти педагогічної праці, проаналізувати перспективи розвитку;
- простежити історичні засади професійної етики;
- проаналізувати деонтологічні основи педагогічної професії;
- вивчити особливості моральної свідомості та педагогічного такту викладача ЗВО;
- оволодіти прийомами створення позитивного іміджу та способами їх застосування в конкретних умовах професійної діяльності;
- виявити вимоги до професійного стилю діяльності педагога;
- дослідити правила етикету сучасного викладача ЗВО;
- ознайомити з особливостями культури педагогічного спілкування;
- вивчити етичні засади педагога в системі його професійних взаємин;
- окреслити проблему етико-педагогічної взаємодії педагога із суб'єктами освітнього процесу;
- розкрити етичні засади професійного удосконалення працівника освітньої галузі.

Очікувані компетентності, які планується сформувати, та досягнення результатів навчання

У результаті вивчення навчальної дисципліни «Професійна етика» здобувач магістерського рівня вищої освіти має набути низку компетентностей (табл.2).

Таблиця 2

Компетентності за результатами вивчення навчальної дисципліни «Професійна етика»

Інтегральна компетентність	
ІК	Здатність розв'язувати проблеми, задачі дослідницького та/або інноваційного характеру у сфері освітніх, педагогічних наук
Загальні компетентності	
ЗК3.	ЗК3.Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях
ЗК5.	ЗК5.Здатність до адаптації та дії в новій ситуації.
ЗК6.	Здатність виявляти, ставити та розв'язувати проблеми.
ЗК7.	Здатність до міжособистісної взаємодії.
ЗК8	Здатність діяти соціально відповідально і свідомо
Фахові компетентності	
ФК3.	Здатність враховувати різноманітність, індивідуальні особливості студентів у плануванні та реалізації освітнього процесу в закладі освіти.
ФК6.	Здатність управляти стратегічним розвитком команди в педагогічній, науково-педагогічній та науковій діяльності.
ФК 10.	Здатність проектувати оцінювання результатів навчання та оцінювати результати навчання та надавати зворотній зв'язок здобувачам ВО за результатами оцінювання.
ФК 11.	Здатність організувати особистий професійний розвиток та ініціювати, реалізовувати проекти професійного розвитку.

Предметні програмні результати навчання	
ПРНЗ.	Формувати педагогічно доцільну партнерську міжособистісну взаємодію, здійснювати ділову комунікацію, зрозуміло і недвозначно доносити власні

	міркування, висновки та аргументацію з питань освіти і педагогіки до фахівців і широкого загалу, вести проблемно-тематичну дискусію.
ПРН6.	Розробляти та реалізовувати інноваційні й дослідницькі проєкти у сфері освіти/педагогіки та міждисциплінарного рівня із дотриманням правових, соціальних, економічних, етичних норм.
ПРН10.	Приймати ефективні, відповідальні рішення з питань управління в сфері освіти/педагогіки, зокрема у нових або незнайомих середовищах, за наявності багатьох критеріїв та неповної або обмеженої інформації.
ПРН11.	Здійснювати консультативну діяльність у сфері освітніх, педагогічних наук.
ПРН 13.	Проектувати оцінювання результатів навчання та оцінювати результати навчання та надавати зворотній зв'язок здобувачам ВО за результатами оцінювання.
ПРН 14.	Організовувати особистий професійний розвиток та ініціювати, реалізовувати проєкти професійного розвитку.

У результаті вивчення дисципліни студент повинен знати:

– основний зміст, напрям розвитку етичної думки в історико-культурологічному аспекті;

основні категорії професійної етики, її види;

загальні етичні принципи і норми професійної етики, які сприяють формуванню моральної культури фахівця;

основні положення етичного кодексу;

специфіку професійної етики в сфері педагогічної діяльності;

основні правила сучасного етикету;

моделі поведінки при формуванні іміджу педагога.

Студент повинен вміти:

формувати власну етичну позицію, робити власний моральний вибір;

застосовувати набуті знання у сфері професійної діяльності і особистого самовдосконалення;

дотримуватись норм професійної етики в процесі педагогічної діяльності;

застосовувати основи правила сучасного ділового етикету;

формувати свій професійний імідж.

4. ПРОГРАМА ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТА

Модуль 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ПРОФЕСІЙНОЇ ЕТИКИ В СИСТЕМІ ПРИКЛАДНОГО ЕТИЧНОГО ЗНАННЯ

Тема 1. Предмет, задачі та методи професійної етики. Професійна етика в системі прикладного етичного знання. Професійна етика як спосіб регуляції поведінки в конкретних видах професійної діяльності. Загальні принципи професійної етики: професійний обов'язок і особлива форма відповідальності, професійна солідарність та корпоративність. Приватні принципи професійної етики. Специфіка й різновиди професійної етики. Професійні деонтології та моральні кодекси. Структура професіоналізму викладача. Особливості професійної конфліктології.

Тема 2. Професійна етика педагога: функції, зміст сутність. Етико-аксіологічна спрямованість освіти. Основні види професійної діяльності педагога: навчальна, методична, організаційно-методична, науково-дослідницька, виховна. Специфіка педагогічної діяльності. Творчість та проблема «конкурентоспроможності» в педагогічній діяльності. Моральні норми ставлення педагога до своєї праці як віддзеркалення специфіки педагогічної діяльності. Відповідність педагога вимогам сучасної школи. Необхідність постійного

самовдосконалення педагога.

Тема 3. Професійна етика педагогічного колективу. Етика взаємовідносин в системі «Педагог-педагог». Загальні морально-етичні основи професійно-ділового спілкування. Значення морально-психологічного клімату в колективі та його вплив на формальні й неформальні стосунки в колективі. Головні принципи ділових стосунків та необхідні індивідуально-психологічні якості викладача вищої школи. Специфіка взаємовідносин у педагогічному колективі.

Модуль 2. РОЛЬ І МІСЦЕ ПРОФЕСІЙНОЇ ЕТИКИ У НАВЧАЛЬНО-ПРОФЕСІЙНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ

Тема 4. Особливості професійної етики у закладі вищої освіти. Етика і культура міжособистісного спілкування. Культура спілкування: поняття, ознаки, структура, функції. Моральні принципи і норми спілкування. Діалог як основна форма спілкування. Антикультура в спілкуванні: «дефектні рівні» та «бар'єри» спілкування.

Тема 5. Студентство як соціальна група. Культура, як інтегральний показник розвитку професіонала. Спілкування і його особливості у виші. Саморегуляція психічних станів – механізм особистісно-професійного самовдосконалення. Психолого-педагогічна характеристика педагогічної взаємодії. Міжособистісні взаємини студентів. Місце та роль професійної етики у трансформації системи цінностей педагогів та студентів.

Тема 6. Розвиток творчого потенціалу майбутніх педагогів. Студент як суб'єкт власної навчально-професійної діяльності. Роль мотивації в навчально-професійній діяльності. Пізнавальні процеси як механізми психічного відображення. Організація самостійної навчально-пізнавальної діяльності здобувачів освіти. Причини неуспішності здобувачів освіти і шляхи їх усунення. Психолого-педагогічні передумови і показники успішності здобувачів освіти у навчально-професійній діяльності.

Тема 7. Етика і культура міжособистісного спілкування. Соціокультурна зумовленість тенденцій розвитку професійної етики. Етика відносин у системі «Педагог-студент». Сутність системи «педагог-студент». Норми та вимоги до спілкування в системі «Педагог-студент». Труднощі та бар'єри в професійно-педагогічному спілкуванні викладачів та студентів. Способи комунікативного впливу педагога та типологія його взаємовідносин зі студентами.

Модуль 3. МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ ЕТИЧНОГО КОДЕКСУ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ ПЕДАГОГА У ЗАКЛАДАХ ОСВІТИ

Тема 8. Психолого-педагогічні передумови підвищення ефективності діяльності освітянина. Сучасні технології викладання, навчання і учіння. Наука, технологія, економіка та освіта як компоненти цілісної системи інноваційної діяльності сучасного педагога. Діагностичний інструментарій оцінки знань в нових електронних освітніх ресурсах. Елементи наукової рефлексії в структурі діяльності педагога.

Тема 9. Етика професійної діяльності викладача та вченого в системі вищої освіти. Загальні принципи та норми етикетної культури викладача. Перехід від парадигми «передачі знань» до парадигми «отримання знань» майбутніми

фахівцями як прояв демократизації та гуманізації вищої освіти. Наукова діяльність як атрибут професійної діяльності педагога у вищому закладі освіти. Імідж викладача у корпоративній культурі закладу вищої освіти.

Тема 10. Технології успіху професійної діяльності педагога. Акмеологічні концепції професійного розвитку майбутнього фахівця. Формування продуктивної Я-концепції як акмеологічна умова розвитку професіонала. Педагогічна евристика у структурі особистісно зорієнтованого професійного розвитку. Навчання основам наукової та професійної творчості.

5. СТРУКТУРА ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТА

Таблиця 3

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин											
	денна форма навчання						заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
1	2	л	п	лаб	інд	с.р.	8	л	п	лаб	інд	с.р.
Змістовий модуль 1. Теоретичні основи професійної етики в системі прикладного етичного знання												
Тема 1. Предмет, задачі та методи професійної етики. Професійна етика як спосіб регуляції поведінки в конкретних видах професійної діяльності. Загальні принципи професійної етики.	8	2			2	4		1			2	10
Тема 2. Професійна етика педагога: функції, зміст сутність. Етико-аксіологічна спрямованість освіти. Основні види професійної діяльності.	12	2	2		2	6					2	
Тема 3. Професійна етика педагогічного колективу. Етика взаємовідносин в системі «Педагог-педагог». Загальні морально-етичні основи професійно-ділового спілкування.	14	2	2		2	8		1	2		2	10
Змістовий модуль 2. Роль і місце професійної етики у навчально-професійній діяльності майбутніх педагогів												
Тема 4. Особливості професійної етики у закладі освіти. Професійна етика педагогічного колективу. Етика і культура міжособистісного спілкування. Етика взаємовідносин в системі «Педагог-педагог».	16	2	4		2	8		1	2		2	10
Тема 5. Студентство як соціальна група. Культура, як інтегральний показник розвитку професіонала. Етика відносин у системі «Педагог-студент».	16	2	4		2	8					2	
Тема 6. Розвиток творчого потенціалу майбутніх педагогів. Психолого-педагогічні передумови і показники успішності студентів у навчально-професійній діяльності.	14	2	4		2	6					2	

Тема 7. Етика і культура міжособистісного спілкування педагога. Труднощі та бар'єри в професійно-педагогічному спілкуванні викладачів та студентів. Соціокультурна зумовленість тенденцій розвитку професійної етики.	14	2	4		2	6		1			2	30
Модуль 3. Методичні засади етичного кодексу підвищення ефективності діяльності педагога у закладах освіти												
Тема 8. Психолого-педагогічні передумови підвищення ефективності діяльності освітянина. Етикет в професійній культурі педагога. Діагностичний інструментарій оцінки знань в нових електронних освітніх ресурсах. Елементи наукової рефлексії в структурі діяльності педагога.	10	2			2	6		1	2		2	30
Тема 9. Етика професійної діяльності викладача та вченого у системі вищої освіти. Загальні принципи та норми етикетної культури викладача. Імідж викладача у корпоративній культурі закладу вищої освіти.	10	2			2	6					2	10
Тема 10. Технології успіху професійної діяльності педагога. Педагогічна евристика у структурі особистісно зорієнтованого професійного розвитку. Навчання основам наукової та професійної творчості.	26	4	4		2	16		1	2		2	6
Разом	120	22	24	-	20	74	120	6	8	-	20	106

6. ТЕМИ СЕМІНАРСЬКИХ / ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ ТА КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ НАВЧАЛЬНИХ ДОСЯГНЕНЬ

Таблиця 4

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		д.ф.н.	з.ф.н.
1.	Професійна етика як засіб психолого-педагогічної підготовки майбутнього освітянина	2	
2.	Функції, зміст, сутність професійної етики. Культура особистості педагога/викладача	2	2
3.	Етика відносин у системі «педагог-студент»	2	
4.	Етика взаємовідносин у системі «педагог-педагог»	2	
5.	Моделювання поведінки у конфлікті відповідно до зазначених стратегій	2	
6.	Імідж викладача у корпоративній культурі ЗВО	2	
7.	Етика і культура міжособистісного спілкування, спілкування у педагогічному колективі	2	
8.	Педагогічне кредо (моделювання, презентація, проєкт)	2	2
9.	Складання, розв'язування та моделювання педагогічних дилем (ситуацій,	2	2

	задач)		
10.	Робота з термінологічним словником основних понять та термінів освітнього компоненту дисципліни	2	
11.	Педагогічне табу (залікова мультимедійна презентація)	4	2
Разом		24	8

7. ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ ТА КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ НАВЧАЛЬНИХ ДОСЯГНЕНЬ

Таблиця 5

Завдання для самостійної роботи

№ з/п	Назва змістового модуля, завдання для самостійної роботи	Кількість годин	
		д.ф.н.	з.ф.н.
1.	Модуль 1. Теоретичні основи професійної етики в системі прикладного етичного знання Укласти перелік основних проблем питань дослідження етики професійної діяльності; проаналізувати шляхи та перспективи вирішення сучасних проблем у галузі освіти. Зафіксувати результати у таблиці. Підготувати тези виступу перед здобувачами про значення курсу «Професійна етика» в діяльності педагога. Виділити особливості визначення основних понять професійної етики. Підготувати презентацію на тему: «Фахова компетентність педагога / викладача». Укласти таблицю особливостей психологічних, фізіологічних і професійних вимог до освітянина та його діяльності. Проаналізувати проблему професійної підготовки педагога та підготувати презентацію етапів професійної підготовки та перепідготовки освітян. Підготувати усне повідомлення на тему «Педагогічний професіоналізм викладача: майстерність, культура, компетентність». Підготувати есе на тему: «Ідеальна модель сучасного педагога». Побудувати професіограму педагога.	20	30
2.	Модуль 2. Роль і місце професійної етики у навчально-професійній діяльності майбутніх педагогів Підготувати тези на тему: «Адаптація здобувачів до навчання в освітньому закладі», «Адаптація фахівців педагогічної галузі до першого робочого місця в освітньому закладі» (на вибір). Підготувати есе на тему «Професійна спрямованість особистості майбутнього педагога». Визначити загальні тенденції становлення особистості здобувача як майбутнього фахівця в умовах навчання у ЗВО. Підготувати презентацію на тему «Розвинена «Я-концепція» як передумова самоактуалізації здобувача».	20	30

	Побудувати структурно-опорну схему «Форми та види навчальної діяльності педагога». Підготувати презентацію на тему: «Лекція – як традиційний вид навчання у вищій школі». Розробити структуру практичного заняття з теми: «Шляхи формування колективу здобувачів в академічній групі». Укласти таблицю інтерактивних методів навчання у ЗВО та визначити психологічні основи їх використання. Виділити особливості кожного з видів діяльності здобувача та зафіксувати результати у таблиці. Підготувати усне повідомлення на тему: «Мотивація навчально-професійної діяльності. Розвиток професійних мотивів самоосвіти і самовиховання». Довести, що успішність навчальної діяльності значною мірою залежить від самоорганізації своєї роботи здобувачами (повідомлення-міркування). Підготувати реферативне повідомлення на тему: «Психологічні основи формування особистості фахівця». «Міжособистісні взаємини здобувачів», «Педагогічні умови створення позитивного мікроклімату навчання і відпочинку в академгрупах» (на вибір).		
3.	Модуль 3. Методичні засади етичного кодексу підвищення ефективності діяльності педагога у закладах освіти Підготувати усне повідомлення на тему: «Психолого-педагогічні проблеми модернізації освіти у XXI столітті: виклики та шляхи вирішення». Укласти перелік основних проблем дослідження професійної етики; проаналізувати шляхи та перспективи вирішення. Зафіксувати результати у таблиці. Підготувати есе на тему: «Педагогічна техніка викладання у педагогічній діяльності». Підготувати тези доповіді на тему: «Шляхи розвитку креативності викладача ЗВО». Підготувати у вигляді тез виступ перед здобувачами з приводу значення курсу. Виділити особливості визначення основних понять курсу у глосарії та зобразити схематично їх взаємозв'язок. Підготувати презентацію на тему: «Фахова компетентність – як результат ефективної професійної підготовки».	34	46
Разом		74	106

8. ІНДИВІДУАЛЬНІ НАВЧАЛЬНО-ДОСЛІДНІ ЗАВДАННЯ ТА КРИТЕРІЇ ЇХ ОЦІНЮВАННЯ

Індивідуальні завдання з навчальної дисципліни «Професійна етика» оформляється у вигляді наукових повідомлень, рефератів, презентацій (на вибір). Їхня тематика та вимоги щодо оформлення й написання щорічно оновлюються.

Форми ІНДЗ: мультимедійна презентація, повідомлення, есе, реферат, фото-звіт, моделювання проєкту, захист виготовленого дидактичного матеріалу за його призначенням (бізі-борд, леп бук тощо) тощо.

Критерії оцінювання ІНДЗ: сучасний контент, зміст і форма викладу, відповідність темі, естетичність оформлення, самостійність виконання.

Максимальна кількість балів - 15.

Тематика ІНДЗ:

1. Суспільні вимоги до формування особистості фахівця педагогічної галузі.
2. Психологія здоров'я професійної діяльності викладача.
3. Психолого-педагогічні передумови підвищення ефективності діяльності освітянина.
4. Технології успіху професійної діяльності педагога.
5. Діагностичний інструментарій оцінки знань в нових електронних освітніх ресурсах.
6. Передумови та показники успішності здобувачів (фахової передвищої) вищої освіти у навчально-професійній діяльності.
7. Педагогічна евристика у структурі особистісно зорієнтованого професійного розвитку.
8. Продуктивна Я-концепція як акмеологічна умова розвитку професіонала.
9. Труднощі та бар'єри в професійно-педагогічному спілкуванні (вчителів, вихователів) викладачів.
10. Саморегуляція психічних станів – механізм особистісно-професійного самовдосконалення.

9. МЕТОДИ НАВЧАННЯ

Під час проведення лекційних та практичних занять під час вивчення навчальної дисципліни «Професійна етика» рекомендовано використовувати *такі методи навчання* як: лекція, розповідь, пояснення, бесіда, дискусія, диспут, робота з нормативними документами про освіту, ілюстрування, відеометод, дидактична гра, ділові ігри, КВК, вікторина, практична робота, розв'язування та моделювання (педагогічні задачі, творчі завдання, педагогічні ситуації, педагогічні дилеми), тощо.

Види навчальної роботи: лекція, семінар, практична робота, творчі завдання самостійної роботи (індивідуальні, для проблемних груп), тести, методичний диктант, контрольна робота тощо.

Творчі завдання:

- ЗАВДАННЯ СВІТОГЛЯДНОГО ТИПУ (вербальні завдання, невербальні завдання).
- ЗАВДАННЯ ЕМОЦІЙНО-ОЦІННОГО ТИПУ (спрямовані на створення комунікативних ситуацій за допомогою картин, художніх образів). (вербальні завдання, невербальні завдання, письмові завдання).
- ЗАВДАННЯ ТВОРЧО-ДІЯЛЬНІСНОГО ТИПУ (ділові ігри, які відображають людські відносини на підприємстві, організації; вправи).
- ЗАВДАННЯ ПРОБЛЕМНОГО ТИПУ (допомагають у створенні конфліктних ситуацій. Під час їх виконання студенти вчаться знаходити оптимальні шляхи вирішення конфліктів). Це: вправи, інформаційні повідомлення, дилеми.

Вербальні завдання на професійні етичні дилеми (такі завдання мають характер проблемних та потребують від студентів власної оцінки та прояв професійних якостей, вміння оцінювати ситуації та обирати єдині вірні рішення виходу з конфліктів).

10. ВИДИ ТА МЕТОДИ КОНТРОЛЮ

Таблиця 6

Види контролю		Складові оцінювання
Поточний контроль та тестування, які здійснюються у ході проведення практичних занять, консультацій та відпрацювання пропущених годин		50%
Підсумковий контроль, який здійснюється у ході проведення екзамену		50%
Методи діагностики знань (контролю)	Фронтальне опитування, тестові завдання, робота у групах, розв'язання практичних завдань, екзамен	

Методи контролю

- 1) усне опитування на практичних та семінарських заняттях;
- 2) письмові контрольні роботи;
- 3) індивідуальні різнорівневі завдання;
- 4) тести;
- 5) методичний диктант.

11. РОЗПОДІЛ БАЛІВ, ЯКІ ОТРИМУЮТЬ ЗДОБУВАЧІ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Таблиця 7

Модуль										Кількість балів			
Змістовий модуль 1			Змістовий модуль 2				Змістовий модуль 3			Всього за 3 модулі	ІНДЗ	Підсумковий тест	Сума балів
15			20				15						
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	T9	T10				
5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	50	15	35	100

Робота здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти на навчальних заняттях, виконання ІНДЗ, результати підсумкового тесту за ОК «Професійна етика» оцінюється за шкалою за темами навчальних занять та модулями виконання та критеріями оцінювання знань, умінь і навичок (табл. 7; табл. 8).

Результати **неформальної та/або інформальної освіти** здобувачі другого (магістерського) рівня вищої освіти, які навчаються освітньо-професійною програмою О11 Освітні/педагогічні науки, регулюється Положенням про порядок визнання в Кременецькій обласній гуманітарно-педагогічній академії ім. Тараса Шевченка результатів навчання, здобутих шляхом неформальної та/або інформальної освіти (рішення Вченої ради протокол №2 від 27.02.2025 р. Введено в дію наказом ректора № 26 11 від 04.03. 2025 р.).

Відповідно до Положення (п.3.7.) визнання результатів навчання, набутих у неформальній та/або в інформальній освіті, може бути в контексті як освітнього компоненту загалом, так і його окремих складових (змістові модулі, окремі теми). При розподілі балів, які отримують студенти, враховуємо положення (п.3.11) про те, що загальний обсяг освітніх компонентів ОПП, що зараховуються здобувачу освіти за підсумками визнання результатів неформального та/або інформального навчання, не може перевищувати 25 відсотків відповідної ОПП.

Набуті знання та навички, отримані студентом самостійно у рамках неформальної та/або інформальної освіти за змістом освітнього компоненту навчальної дисципліни «Професійна етика» можуть бути зараховані як частина освітніх домагань та прийняті до уваги викладачем під час оцінювання відповідних тем (1-10 теми по 5 балів), модулів навчальної дисципліни (1-3 модулі 15/20/30 балів), ІНДЗ (15 балів) тощо (табл.7).

Про результати самостійного засвоєння навчального матеріалу, набутих навичок з освітнього компоненту здобувачі другого (магістерського) рівня вищої освіти мають подати документи (сертифікати, довідки, посвідчення та ін.), які підтверджують їх участь та результати навчання (вебінари, семінари, тренінги, курси, майстер-класи тощо) із зазначенням кількості кредитів ЄКТС у відповідності до ОПП та тематики і змісту контенту навчальної дисципліни.

Таблиця 8

Відповідність національної шкали оцінювання академічної успішності шкалі ЄКТС

За шкалою ЄКТС	За національною шкалою	За шкалою оцінювання навчальної дисципліни	Критерії оцінювання знань, умінь і навичок
А	Відмінно	90-100	студент виявляє глибокі, міцні і системні знання навчально-програмового матеріалу; - володіє теоретичними основами дослідження проблем; - демонструє вміння самостійно знаходити і користуватися джерелами інформації, критично оцінювати окремі нові факти, явища, ідеї; виявляє варіативність мислення і раціональність у виборі способів розв'язання практичних завдань.
В	Добре	82-89	- здобувач виявляє повні, ґрунтовні знання навчально-програмового матеріалу; - демонструє розуміння основоположних теорій і фактів, вміння аналізувати, порівнювати і систематизувати інформацію, робити певні висновки; - вільно застосовує матеріал у власній аргументації; - при виконанні практичних завдань допускає несуттєві помилки; - відповідь повна, логічна, обґрунтована, але містить несуттєві неточності.

C		75-81	- здобувач виявляє ґрунтовні знання навчально-програмового матеріалу, але вони носять, в основному, репродуктивний характер; - демонструє розуміння основоположних теорій і фактів, вміння аналізувати, порівнювати і систематизувати інформацію, робити певні висновки на основі отриманих знань; - при виконанні практичних завдань допускає окремі помилки; - відповідь повна, логічна, обґрунтована, але з деякими неточностями.
D	Задовільно	67-74	- здобувач виявляє знання і розуміння основних положень навчального матеріалу, проте спостерігається їх недостатня глибина та осмисленість; - виявляє вміння частково аналізувати навчальний матеріал, порівнювати і робити певні, але неконкретні і неточні висновки.
E		60-66	- здобувач виявляє знання і розуміння основних положень навчального матеріалу, проте допускає неточності у їх розумінні; - допускає порушення логічності та послідовності викладу матеріалу; - не вміє пов'язати теоретичні положення з практикою.
FX	Незадовільно з можливістю повторного складання	35-59	- здобувач фрагментарно відтворює незначну частину навчального матеріалу; - має нечіткі уявлення про об'єкт вивчення; виявляє елементарні знання фактичного матеріалу; - відсутні уміння і навички в роботі з джерелами інформації; - не вміє логічно мислити і викласти свою думку.
F	Незадовільно з обов'язковим повторним курсом	0-34	- не відтворює значну частину навчального матеріалу; - не вміє викладати матеріал; - не має уявлення про об'єкт навчання; - не володіє вмінням розв'язувати практичні завдання.

12. МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

1. Конспекти лекцій.
2. Мультимедійні презентації за змістом тем ОК.
3. Індивідуальні завдання.
4. Завдання для самостійної роботи.
5. Термінологічний словник основних понять та термінів ОК дисципліни «Професійна етика».
6. Рекомендована література (базова, допоміжна, інформаційні ресурси).
7. Вимоги до заліку для студентів денної та заочної форм навчання.

13. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Базова

1. Архітектоніка ноосферизації освіти: [колективний навчальний посібник]; авт. кол.: С. С. Єрмакова, А. В. Ковров А.В., С. О. Кровяков, Є. Р. Борінштейн, О. С. Іванова, А. В. Кічук, Ю. С. Крутий, І. А. Педько та ін. / за заг. ред. С. С. Єрмакової . Одеса «БМВ», 2022. 192с.
2. Benera V. Ye. (2021) Informal education as a resource for professional development of a future teacher. *Професійний розвиток майбутнього вчителя засобами інформальної освіти*. International Science Group. Boston: PRIMEDIA Launch, 2021. P. 131-150. DOI: <https://doi.org/10.37835/2410-2075-2021-1-01-7>
3. Benera V. Ye. (2021) Individual support of professional development of the future teacher's personality. *Індивідуальний супровід професійного розвитку особистості майбутнього вчителя*. I LIFELONG LEARNING: TRENDS, HALLENGES, PROSPECTS: the collective monograph /edited by N. Demyanenko, V. Benera. International Science Group. Boston: PRIMEDIA Launch, 2021. P. 222-249. DOI: <https://doi.org/10.37835/2410-2075-2021-1-01-9>
4. Бенера В. Є. (2021) Інформальна освіта як ресурс професійного розвитку педагога. Інновації у вищій школі: перспективи розвитку : збірник матеріалів V Міжнар. наук.-практ. конф. «Інновації у вищій школі : проблеми та перспективи в освіті і науці» / за ред. д. пед. н., проф. Бенери В. Є., д. пед. н., проф. Дем'яненко Н. М., д. пед. н., проф. Дороніної Т. О. Кременець : ВЦ КОГПА ім. Тараса Шевченка. Вип. 5. С. 172-177.
5. Benera, V. (у співавторстві) (2021). Formation of National Culture and National Consciousness in the Postmodern Society. *Postmodern Openings. Society 2021 Volume 12, Issue 1Sup*. pages: 257-270. *Формування національної культури та національної свідомості в суспільстві постмодерну*. Постмодерністські відкриття, 12 (1Sup1), p. 257-270. DOI: <https://doi.org/10.18662/po/12.1Sup1/283>. ISSN: 2068-0236 | e-ISSN: 2069-9387. Web of Science (WOS). redactia@edituralumen.net
6. Бенера В. Є. (2022) Самостійна робота як засіб реалізації інноваційних процесів в особистісно-професійному розвитку майбутніх педагогів. *Освітні системи: ретроспектива, інноватика* (до 100-річчя Всеукраїнського науково-педагогічного журналу «Рідна школа»). Електронний збірник матеріалів наукового онлайн-семінару /за ред. д. пед. н., проф. Дем'яненко Н. М. Київ : ВЦ НПУ імені М. П. Драгоманова, 2022. С. 7-13. <https://pf.udu.edu.ua/images/2022.02.04.22.PDF>
7. Бенера В. Є. (2022) Інтенсифікація професійно-педагогічної підготовки майбутніх педагогів засобами дидактичних практико орієнтованих технологій. Історико-педагогічні студії: Науковий часопис / гол. ред. Н.М. Дем'яненко. К. : Вид-во НПУ імені М.П. Драгоманова, 2022. С. 28–39.
8. Бенера В. Є. Інформальна освіта як ресурс професійного розвитку майбутнього вихователя. Актуальні питання у сучасній науці (Серія «Педагогіка»): журнал. 2023. № 3(9) 2023. С. 363-376. DOI: [https://doi.org/10.52058/2786-6300-2023-3\(9\)-363-375](https://doi.org/10.52058/2786-6300-2023-3(9)-363-375)
9. Бенера В. Є. (2024) Науково-методичний супровід професійного розвитку особистості майбутнього педагога на засадах індивідуалізації та диференціації. *Наука і техніка сьогодні* (Серія «Педагогіка»). Випуск № 6(34). 2024. С. 401-415. [https://doi.org/10.52058/2786-6025-2024-6\(34\)-401-415](https://doi.org/10.52058/2786-6025-2024-6(34)-401-415)
10. Бенера В. Є. (2024) Імперативи самостійної роботи у процесі підготовки майбутнього педагога на засадах диференціації і індивідуалізації. *Вісник науки та освіти*. (Серія «Педагогіка»). № 5(23) 2024. С. 702-717. [https://doi.org/10.52058/2786-6165-2024-5\(23\)-702-716](https://doi.org/10.52058/2786-6165-2024-5(23)-702-716)
11. Бенера В. Є. (2024) Підготовка майбутніх педагогів до застосування тьюторських практик індивідуалізації на практиці у роботі зі старшокласниками. *Актуальні питання у сучасній науці* (Серія «Педагогіка»). Випуск № 6(24). С. 720-731. [https://doi.org/10.52058/2786-6300-2024-6\(24\)-720-731](https://doi.org/10.52058/2786-6300-2024-6(24)-720-731)
12. Бенера В. Є. (2024) Проектування персонального портфоліо для застосування

тьюторських практик індивідуалізації на практиці у роботі з старшокласниками. *Перспективи та інновації науки*. (Серія «Педагогіка»). журнал. 2024. № 7(41) 2024. С.84-97. [https://doi.org/10.52058/2786-4952-2024-7\(41\)-84-96](https://doi.org/10.52058/2786-4952-2024-7(41)-84-96)

13. Бенера В. Є., Коляденко С. М. (2024) Використання платформ онлайн-курсів для підготовки фахівців соціальної сфери. *Неформальна освіта: кращі практики і проєкти: журнал* / за ред. С. М. Коляденко. Житомир: Видавничий дім «Бук-Друк». Вип.6. 2024. С.3-7.

14. Бралатан В. П. Професійна етика : *навч. посібник* / В. П. Бралатан, І. В. Гуцаленко, Н. Г. Здирко. К. : Центр учбової літератури, 2011. 252 с.

15. Васильєва М. П. Теорія педагогічної деонтології : *монографія*. Харк. держ. пед. ун-т ім. Г. С. Сковороди. Х. : ППВ «Нове слово», 2003. 216 с.

16. Васильєва М.П. Основи педагогічної деонтології: *навч. посібник*. Х.: Нове слово, 2003. 200 с.

17. Васянович Г. П. Педагогічна етика [Текст] : *навч. посіб.* К.: «Академвидав». 2011. 255 с.

18. Єрмакова С. С. Педагогіка та етика професійної діяльності. *Конспект лекцій*. [методичні вказівки з курсу «Педагогіка та етика професійної діяльності» студентів усіх спеціальностей, денної та заочної форми навчання]. Одеса, ОДАБА, 2021. 32с.

19. Малахов В.А. Етика спілкування: *навч. посібник* для студентів вищих навчальних закладів. К.: Либідь, 2006. 386 с.

20. Мовчан В. С. Етика : *навч. посібник*. 3-тє вид., випр. і доп. К. : Знання, 2007. 483 с.

21. Освіта майбутнього: стратегії навчання в умовах війни в Україні /Селіванов С. В., Барабанчик О. В., Савчук А. О., Єрмакова С. С., Куліченко А. К. Освіта майбутнього: стратегії навчання в умовах воєнного стану в Україні. Дніпро: Середняк Т. К., 2024. 218с.

22. Палеха Ю.І. Етика ділових відносин: *навч. посібник* для студентів вищих навчальних закладів. К.: Кондор, 2008. 354 с.

23. Романовський О. Г. Педагогічна етика : *текст лекцій* / О. Г. Романовський, Н. В. Середа, О. В. Квасник; НТУ «Харк. політехн. ін-т». Х., 2011. 58 с.

24. Сливка С. С., Чорнобай О. Л. Юридична деонтологія: *навч. посіб.* Вид. 7, перероб. і доп. Львів: Ліга-Прес, 2018. 304 с.

25. Слюсаренко Н. В. Етика соціально-педагогічної діяльності : *навч.-метод. посіб.* / Н. В. Слюсаренко, Н. В. Султанова. Херсон : Херсон. акад. неперерв. освіти, 2012. 159 с.

26. Тофтул М.Г. Етика: *підручник*. Житомир: Видавництво ЖДУ ім. І.Франка, 2011. 448 с.

27. Федорович А. В. Етика педагога як змістова основа його моральної компетентності. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах*. 2021 р., № 74, Т. 1. С. 149-153. http://www.pedagogy-journal.kpu.zp.ua/archive/2021/74/part_1/30.pdf

28. Формування цінностей особистості: теорія і практика: *монографія* / За заг. ред. М. Чепіль. Дрогобич: РВВ ДДПУ імені Івана Франка, 2016. 374 с.

29. Хоружа Л. Л. Етичний розвиток педагога [Текст] : *навч. посіб.* К.: «Академвидав». 2012. 208 с.

30. Чмут Т.К., Чайка Г.Л. Етика ділового спілкування: *навч. посібник*. 6-те вид., випр. і доп. К.: Знання, 2007. 336 с.

Допоміжна

1. Бех І.Д. Особистість у просторі духовного розвитку[Текст] : *навч. посіб.* К.: «Академвидав». 2012. 256 с.

2. Бродецький О.Є. Етика й естетика: навч.-метод. посібник. Чернівці: Рута, 2005. 315с.

3. Васильєва М. П. Теоретичні основи деонтологічної підготовки педагога : автореф. дис... д-ра пед. наук : 13.00.04; Харк. держ. пед. ун-т ім. Г. С. Сковороди. Х., 2004. 38 с.

4. Василевська Т.Е. Етичні аспекти взаємовідносин між колегами у професійних колективах державних службовців: *зб. наук. праць* / За заг. ред. В. І. Князева. Вип. 2. К., 2004.
5. Васянович Г. П. Педагогічна етика : навч.-метод. посіб. для викл. і студ. вищ. навч. закл. Ін-т педагогіки і психології проф. освіти АПН України, Львів. наук.-практ. центр, Львів. держ. фін. акад. Л. : Норма, 2005. 343 с.
6. Ващенко Г. Виховний ідеал. Полтава: вид-тво ППУ, 1994. 191 с.
7. Власова О. І. Педагогічна психологія [Текст]: *навч. посібник*. К.: ПАРОПАН. 2005. 400 с.
8. Гасюк Л. М. Етика в українському вимірі. Вісник Черкаського державного університету: *Психолого-педагогічні науки*. 2000. Випуск 18. С.23–28.
9. Десять сучасних рекомендацій щодо професійної поведінки викладачів у закладах вищої освіти. URL: <http://www.moe.gov.cn/srcsite/A10/s7002/201811/t201>
10. Ігнатович О. М. Психологічні основи розвитку фахової інноваційної культури педагогічних працівників : *монографія*. Ін-т пед. освіти і освіти дорослих НАПН України. К. : Центр учб. л-ри, 2009. 288 с.
11. Культура якості: інвестиційна привабливість ноосферної освіти: [*колективна монографія*]; авт. кол.: С. С. Єрмакова, Н. В. Кічук, Є. Р.Борінштейн, С. В. Осауленко, О. Б. Василенко, Л. В. Кринець, І. А.Педько та ін. / за заг. ред. С. С. Єрмакової . Одеса «ВМВ», 2021. 242с.
12. Малахов В. А. Етика : Курс лекцій : навч. посібник / Віктор Малахов. К. : Либідь, 2001. 384 с.
13. Етичний кодекс українського педагога [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://myvchytel.dp.ua/index.php/uchytelska/55-etychnyi-kodeks-vchytelia>
14. Єрмакова С. С. Педагогіка та етика професійної діяльності. *Конспект практик*. [методичні вказівки з курсу «Педагогіка та етика професійної діяльності» для студентів усіх спеціальностей, денної та заочної форми навчання]. Одеса, ОДАБА, 2021. 32с.
15. Йонас Г. Принцип відповідальності. У пошуках етики для технологічної цивілізації. К.: Лібра, 2001. 400 с.
16. Коваленко О. Правові основи та реалізація закону України «Про вищу освіту» у вітчизняних університетах. *Вища освіта України*. 2016. № 4. С. 21- 26.
17. Козлакова Г. Регіональний університет як науково-освітнє середовище для підготовки лідерів вищої школи. *Вища освіта України*. 2016. № 4. С. 64-69.
18. Кузьмінський А.І. Народна педагогіка: світовий досвід / уклад. А. І. Кузьмінський, В. Л. Омеляненко. К.: Знання-Прес, 2003. 134 с.
19. Нагаєв В.М. Університетська освіта: *навчальний посібник*. Х.: Смугаста типографія, 2015. 218 с.
20. Педагогічна майстерність: *підручник* / За ред. І. Зязюна. Київ: Вища школа, 2004. 422 с.
21. Попович М. Бути людиною. К.: Вид. дім «Києво-Могилянська академія», 2001. 223 с.
22. Резнікова О.А., Разумова О.Г. Особливості розвитку професійної Я-концепції сучасного вчителя. Теоретичні і прикладні проблеми психології та соціальної роботи. *Зб. наук. праць Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля*, 2021, № 3(56) Т.1. С.161-171.
23. Розвиток творчого потенціалу майбутнього фахівця: *монографія* / Т. О. Дмитренко та ін. Херсон: ПП Вишемирський В. С., 2014. 424 с.
24. Сисоєва С. О. Кристопчук Т. Є. Освітні системи країн Європейського Союзу: загальна характеристика: *навч. посібник*. Рівне, 2012. 352 с.
25. Словник з етики. К., Либідь, 2000. 191 с.

26. Тейлор Ч. Етика автентичності [Електронний ресурс] / пер. з англ., А. Васильченко. 2-ге вид. К.: Дух і літера. 2013. 128 с. Заголовок з екрану.
Режим доступу: http://issuu.com/duh-i-litera/docs/taylor_etyka_extract
27. Філософський енциклопедичний словник. К.: Вид-во КНУ, 2000. 879 с.
28. Хоружа Л. Л. Гуманний вчитель: утопія чи реальність? Директор школи: *науково-методичний журнал*. 2002. №2. С.42-48.
29. Хоружа Л. Л. Деонтологічні основи педагогічної професії. Роль педагогічної етики у професійній підготовці сучасного вчителя : матеріали Всеукраїнської науково-методичної конференції / редкол.: В.О. Огнев'юк, Л.Л. Хоружа та ін. К.: КМПУ ім. Б. Д. Грінченка, 2008. С.16-18.
30. Хоружа Л.Л. Педагогічна деонтологія: *навч.-метод. посіб.* К.: КМПУ імені Б. Д. Грінченка, 2008. 96 с.
31. Хоружа Л.Л. Етична компетентність учителя як основа реалізації гуманістичної парадигми освіти. *Шлях освіти*. 2003. № 3. С. 27–33.
32. Хоружа Л. Л. Етичні виміри педагогічної професії. *Наук. зап. НаУКМА*. Сер. Пед., психол. науки та соц. робота. 2009. Т. 97. С. 13-16.
- Шевченко Ю. М. Педагогічна деонтологія : *навч.-метод. посіб.* [для студ. спеціальності “Початкова освіта”]. Мелітополь: Видавничо-поліграфічний центр “Люкс”, 2018.130 с.

14. ІНФОРМАЦІЙНІ РЕСУРСИ

- 1.Бібліотека Кременецької обласної гуманітарно-педагогічної академії ім. Тараса Шевченка. URL: <https://kogpa.edu.ua/uk/golovna/biblioteka>
- 2.Кременецька обласна гуманітарно-педагогічна академія ім. Тараса Шевченка офіційний сайт. URL: <https://kogpa.edu.ua/uk/>
- 3.Положення про порядок визнання в Кременецькій обласній гуманітарно-педагогічній академії ім. Тараса Шевченка результатів навчання, здобутих шляхом неформальної та/або інформальної освіти https://kogpa.edu.ua/images/main_dir/polozhennya/polozhennya-pro-neformalnu-osvitu.pdf
4. Міністерство освіти і науки України: офіційний сайт. URL: <https://mon.gov.ua/>
5. Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського: офіційний сайт. URL: <http://www.nbuv.gov.ua/>

